

کیفیت مبلمان شهری

نمونه موردی: خیابان صدف شهر مشهد

فاطمه جعفر نژاد، امیررضا رضایی گرگانی، سعید نجفی

- ۱- کارشناسی ارشد برنامه ریزی منطقه ای، دانشگاه شهید بهشتی تهران
 - ۲- دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی، موسسه آموزش عالی خاوران
 - ۳- دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی، موسسه آموزش عالی خاوران
- www.snajfi90@gmail.com

نام ارائه دهنده: سعید نجفی

خلاصه

این روزها نقش مبلمان شهری در خدمت رسانی به شهروندان هر شهر بر کسی پوشیده نیست. اما گذشته از امر خدمت رسانی، حفظ هویت و زیبایی سیمای شهری نیز از اولویت های بالایی برخوردار است. چنان که با گسترش بی رویه شهرها، تسلط مسئولان بر شهرها کاهش میابد و پرداختن به امور سیمای شهرها و سامان دهی آن کم تر از گذشته می شود و گاهی هویت حفظ سیمای بصری در زیر پوشش عملکردها و پاسخ به نیاز روزمره ی شهروندان به فراموشی سپرده می شود. هویت شهری، هویت جمعی است که با تبلور عینی در فیزیک و محتوای شهر معنادار می شود و به واسطه ایجاد، شهرنشینان را به سوی شهروند شدن هدایت می کند. از آنجایی که، تداعی خاطرات عمومی در شهروندان و تعلق خاطر یک فرد یا اجتماع از افراد و جوامع دیگر تشخیص مجموعه ای از صفات و مشخصاتی است که باعث هویت می شود؛ شهر نیز به تبعیت از این معیار، شخصیت یافته و مستقل می گردد. می توان با توجه به اینکه همه روزه اقشار مختلف جامعه از مبلمان شهری استفاده می کنند، این هویت را در رابطه با مبلمان شهری در نظر گرفت. مقاله حاضر از نوع تحلیل توصیفی بوده و جمع آوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه ای در خیابان صدف واقع در منطقه ۲ شهرداری مشهد انجام شده است. جمع آوری پرسشنامه به صورت تصادفی بوده و سپس اطلاعات به دست آمده در نرم افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: سیماسهر، هویت، مبلمان شهری، خیابان صدف، SPSS

۱. مقدمه

در میان فضاهای پر ازدحام شهر که همه چیز در تلاطم و پویایی است و مفهوم حرکت با ماشینهایی که در میان خیابانها به سرعت پیش می روند و عابراتی که گاه آهسته و گاه با عجله از میان ساختمانها، فروشگاه ها و پیاده روها و در اضطراب رسیدن هستند، به تمام فضاهای شهری القا می شود. در این هیاهوی زندگی، فضای مکث و سکون، که در میان این فضاهای شهری گسترانیده می شوند می توانند خستگی زندگی را برای ساعاتی از مخاطب خود بزدايند. این فضاهای مکث گاه با مبلمان و اثاثیه شهری و همچنین به وسیله فضاهای سبز پیرامونش، بهتر می توانند در جذب عابران خسته و گردشگران و مسافران خودنمائی کند به خصوص اگر اینکه این المان ها و اثاثیه های شهری با مکان مورد نظر ارتباط برقرار کرده و ایجاد هویت از این نظر کند. هویت یکی از اهداف حیاتی برای آینده یک محیط مناسب شهری است. مردم شهر می باید احساس کنند که پاره ای از بخش های محیط (شخصی یا جمعی) به آنها تعلق دارد. بخش هایی از محیط که پاسخگو هستند و مردم از آن مراقبت می کنند، خواه در مالکیت خودشان باشد یا در مالکیت دیگری. در سطح شهری محیط باید به گونه ای باشد که مردم را برای بیان خودشان تشویق نموده و با آن وارد گفتگو شوند (میره و موسوی، ۱۳۸۸).

مبلمان شهری یکی از اصلی ترین ابزار های ارتباط شهر با شهروندان خود است. نیمکت تنها تخته ای برای نشستن، سطل زباله تنها مخزنی برای انداختن پاکت آبیوم و چراغ ها تنها ابزاری برای روشنایی نیستند. امروزه مبلمان شهری اصلی ترین مفصل ارتباطی شهروند با شهر است، ابزاری که علاوه بر

رفع نیاز، خاطره می سازد و احساس رضایت ایجاد می کند. نیاز سنجی، انتخاب و چیدمان مبلمان شهری، علمی خاص است که استاندارد های مخصوص خود را دارد. بخشی از ای قوانین از دل فرهنگ و آداب و رسوم هر شهر می آید. بعضی از عناصر مبلمان شهری در اصل قابل استفاده در شهرهای دیگر نیست و نحوه استفاده از پارک، مدت نشستن، زمان پیاده روی، نوع تفریحات مردم و گذران اوقات فراغت و... میان شهرهای مختلف به طور کامل متفاوت است و این تفاوت فرهنگی و رفتاری نمود شهری خود را در مبلمان شهری، می یابد (بحرینی، ۱۳۷۷: ۲۵۱).

۲. مبانی نظری

مجموعه اجزایی که در فضاهای شهری چیده می شوند و به استفاده عموم جهت رفع نیازهای زیست محیطی می رسند و منظر و هویت شهری را، تحت شعاع قرار می دهد، مبلمان شهری گویند. نقش اصلی مبلمان شهری در سطح خیابان ها و فضاهای شهری ایجاد مکانهایی است که زبان ناطق هویت انسان و منظر شهری مطلوب، باشد. دکتر «سید امیر منصوری» استاد دانشگاه تهران، صاحب نظر در حوزه شهرسازی و مسئول بخش معماری منظر دانشگاه تهران در این باره میگوید: «مبلمان شهری مثل هر عنصر دیگری در سیمای شهر تاثیر گذار است و باید در این حوزه با طراحی و برنامه ریزیهای دقیق، متناسب با فرهنگ و آداب و رسوم مردم حرکت کرد (مرتضایی، ۱۳۸۲: ۳۲).

مبلمان شهری خود انواع مختلفی دارد که هر کدام، از حیطه طراحی شهری، در راستای هویت شهر و سیمای آن گام بر می دارد و آینه ای از فرهنگ شهر است، که از انواع این مبلمان می توان به صندلی ها و نیمکت ها، ایستگاه های اتوبوس، سطل های زباله، بیلبردها و تابلوهای آگهی، المان ها و نمادهای شهری و ... اشاره کرد، که خصوصیات منحصر به فرد هر کدام از این مبلمان ها نیز از اهمیت خاصی برخوردار است، چرا که با طراحی درست و مناسب هر کدام از آنها با توجه به خصوصیات و نحوه مکانیابی مناسب آنها، می توانند در جهت تأمین نیاز شهروندان و القاء هویت آنها نقش مؤثری را ایفا کنند. (conzen, m.p, ۱۹۸۰)

مبلمان شهری ریشه در شهر دارد و با تمام اهمیتی که در شهر دارد با خطوط شهر، فضای شهر، رفتار شهر و با نیاز شهر و تک تک عملکردهای شهر در ارتباطی تنگاتنگ است، نه می تواند و نه باید هویت و کارکردی مستقل از سایر اجزا و شهروندان داشته باشد. نه شهر به تنهایی اسلامی می شود و نه مبلمان فارغ از شهرش و فضایی که درون آن قرار می گیرد، می تواند اسلامی یا ایرانی باشد، مگر آنجا که برگرفته از نیازهای مردم مسلمان و رفتارهای شهر ایرانی و اسلامی باشد. مبلمان ایرانی و اسلامی، ریشه در شهر ایرانی و اسلامی دارد و به نیاز مسلمانان پاسخ می گوید. پس باید قبل از پرداختن به فرم و رنگ اسلامی به سراغ ویژگی های شهرهای اصیل و با هویت خویش برویم؛ جایی که شهر، و رای خیابان و کوچه هایش، یک پدیده اجتماعی است. (سید امیر منصوری و همکاران؛ ۱۳۸۹: ۳۶-۳۵).

۳. نقش رنگ در مبلمان شهری

عناصر مختلف شهر، تقسیمات منطقه ای معماری، و بافت منطقه ای از معیار های اصلی مبلمان شهری محسوب می شود. و در تقسیمات منطقه ای عناصری مانند: ویژگیهای منطقه به لحاظ اقلیمی و آب و هوایی، ویژگیهای فرهنگی، کیوسک ها، علائم هدایتی، مبلمان، جدول ها ... مورد توجه قرار می گیرد. همچنین نوع رنگ بر پایه پژوهش های رنگ از منظر روان شناسی هارمونی رنگ های طبیعی، رنگ فضای سبز شهری و طبقه بندی نیازهای زندگی بر اساس فرهنگ هر منطقه فضای سبز با حصارها و... تعیین می شود (شجاعی، ۱۳۸۵: ۵).

۴. مبلمان شهری و نیاز شهروندان

کوبین لینچ در کتاب سیمای شهر در همین اثر و خاطره و یادی که از سیمای یک شهر در ذهن بیننده به جای می ماند (تصویر ذهنی)، مفصل صحبت کرده است. هنر طراح آن است که در کنار چیدمان این ابزار و اجزا، نیاز شهروندان را برطرف کرده و سیمای زیبا به شهر بدهد؛ به طوری که شهروند احساس آرامش و راحتی را در برخورد با آن ها داشته باشد. نیمکت، تیرهای چراغ برق، صندوق پست و اتاقتک تلفن، تابلوها، فضاهای سبز، آب نماها و بسیاری از اجزای دیگر تشکیل دهنده ی این نظم هستند (زندیه، ۱۳۸۴: ۳۵).

امروزه در شهرهای بزرگ و پیشرفته، از جمله در شهرهای اروپا و امریکا کارشناسان بسیاری بر روی این موضوع کار کرده و به جزئیات سیمای نمای شهری اهمیت می دهند و گاهی همان قدر که طرح های جامع و تفصیلی شهری اهمیت دارند، برای مبلمان و سیمای شهر نیز بهای ویژه ای پرداخت می کنند، مثلاً حتی الامکان بسیاری از تابلوهای ایستاده ی راهنمایی و رانندگی را حذف و به جای آن از خطوط و علائم رنگی در سطح خیابان استفاده می

کنند. نخستین کمکی که این حرکت می کند، جلوگیری از اشفتگی، اغتشاش و ازدحام در دید بیننده و شلوغی محیط است. اهمیتی که این طراحان به نقش مردم و نیاز شهروندان می دهند، آن قدر است که محور تصمیمات شان عمدتاً رفاه و راحتی و آسایش ایشان محسوب می شود؛ به گونه ای که دید بصری و به وجود آوردن نمایی توأم با تعادل لازم، راحتی و آرامش را برای ساکنان به ارمغان می آورد و مشاهده می شود. عناصر مبلمان شهری نه تنها مزاحمتی برای رفت و آمد مردم ندارد، بلکه درست جایی که مورد نیازشان هست نیز به کار گرفته شده است. شاید تا به حال مشاهده کرده باشید در بسیاری از مراکز عمده ی خرید، محلی برای استراحت و یا نشستن افراد به ویژه سالمندان در نظر گرفته شده است و یا شاید گاهی دیده باشید در بسیاری از شهرهای پیشرفته برای خرید از چرخ های دستی در داخل غرفه ها استفاده می شود، بدون این که با هیچ مشکلی از بابت رفت و آمد مواجه شوند. بنابراین، نیاز شهروندان و سیمای شهر و به وجود آمدن هویت شهری حلقه های به هم چسبیده و جدا نشدنی هستند که هر یک دیگری را پشتیبانی و تکمیل می کند و بی توجهی و بی دقتی به هر کدام آسیب جدی و خللی فاحش در به وجود آمدن سیمای نامناسب شهر خواهد بود (طیبیان، ۱۳۷۷: ۴۳).

امروزه در شهرهای بزرگ و پیشرفته، از جمله در شهرهای اروپا و امریکا کارشناسان بسیاری بر روی این موضوع کار کرده و به جزئیات سیمای نمای شهری اهمیت می دهند و گاهی همان قدر که طرح های جامع و تفصیلی شهری اهمیت دارند، برای مبلمان و سیمای شهر نیز بهای ویژه ای پرداخت می کنند، مثلاً حتی الامکان بسیاری از تابلوهای ایستاده ی راهنمایی و رانندگی را حذف و به جای آن از خطوط و علائم رنگی در سطح خیابان استفاده می کنند. نخستین کمکی که این حرکت می کند، جلوگیری از اشفتگی، اغتشاش و ازدحام در دید بیننده و شلوغی محیط است. اهمیتی که این طراحان به نقش مردم و نیاز شهروندان می دهند، آن قدر است که محور تصمیمات شان عمدتاً رفاه و راحتی و آسایش ایشان محسوب می شود؛ به گونه ای که دید بصری و به وجود آوردن نمایی توأم با تعادل لازم، راحتی و آرامش را برای ساکنان به ارمغان می آورد و مشاهده می شود. عناصر مبلمان شهری نه تنها مزاحمتی برای رفت و آمد مردم ندارد، بلکه درست جایی که مورد نیازشان هست نیز به کار گرفته شده است. شاید تا به حال مشاهده کرده باشید در بسیاری از مراکز عمده ی خرید، محلی برای استراحت و یا نشستن افراد به ویژه سالمندان در نظر گرفته شده است و یا شاید گاهی دیده باشید در بسیاری از شهرهای پیشرفته برای خرید از چرخ های دستی در داخل غرفه ها استفاده می شود، بدون این که با هیچ مشکلی از بابت رفت و آمد مواجه شوند. بنابراین، نیاز شهروندان و سیمای شهر و به وجود آمدن هویت شهری حلقه های به هم چسبیده و جدا نشدنی هستند که هر یک دیگری را پشتیبانی و تکمیل می کند و بی توجهی و بی دقتی به هر کدام آسیب جدی و خللی فاحش در به وجود آمدن سیمای نامناسب شهر خواهد بود (زندیه، ۱۳۸۴: ۹۸).

۵. رابطه مبلمان شهری، آرامش ذهنی و روانی

بدیهی و روشن است که مبلمان شهری علاوه بر خصوصیات و ویژگی هایی که دارند، باید سهم مهمی در به وجود آوردن آرامش و سلامت روحی و ذهنی افراد داشته باشد. گاهی شلوغی و اغتشاش عناصر چنان است که نه تنها آرامشی را به دنبال ندارد، بلکه باعث سردرگمی و آشفتگی شهروندان نیز می شود، به گونه ای که انسان خسته از کار روزانه هیچ رغبتی برای نشستن و استفاده کردن از فضای شهری و مبلمان آن ندارد. شاید تا کنون کم تر به رابطه ی مبلمان شهری و آرامش روانی افراد توجه شده باشد، اما به یقین اولین تأثیرات خود را در ارتباط با چگونگی استفاده ی شهروندان از این عناصر خواهد داشت. به هر جهت، زمانی که در یک بازار شلوغ و پر سر و صدا با تابلوهای نامنظم مختلف رو به رو می شویم، خود به خود احساس نبود آرامش و آشفتگی را خواهیم داشت و یا وقتی در فضای شهری که برای استفاده ساکنان در نظر گرفته شده که دقایقی را بیاسایند، اما رعایت بسیاری از مسائل روانی شهری در آن لحاظ نشده است، احساس راحتی نداشته و آرامشی نیز به دنبال نخواهد آمد. بدین ترتیب، این نیز هنر طراحان و دست اندرکاران مسائل مبلمان شهری است که با چیدمان صحیح و استفاده ی به جا، ضمن به وجود آوردن محیط و منظر مناسب و عملکردی در خور استفاده ساکنان، به مسائل روحی، روانی و آرامش بخش محیط نیز توجه کافی داشته باشند (مدنی پور، ۱۳۷۹: ۴۷).

۶. تأثیر اقلیم، فضای سبز، مصالح، رنگ و ویژگی های هنری در مبلمان شهری

نقش هنرمندان و طراحان شهر و مبلمان آن در رابطه با استفاده از مصالح، عوامل اقلیمی و عناصر هنری از جمله رنگ ها به گونه ای است که در اولین نظر، کنش ها و واکنش های برخاسته از آن هویدا می شود. بدیهی و روشن است که این هنر طراح است که برای مبلمان منطقه ای، از چوب در محلی که به جنگل نزدیک است و یا سنگ در مکانی که منطقه کوهستانی است و نظایری مشابه آن استفاده می کند. کم تر منظری در شهر است که از این عناصر بومی تهی باشد و این ظرافت مورد تحسین و ترغیب طراحان و مجریان مربوطه را دنبال خواهد داشت. برای مثال، در شهر همدان که سنگ کوهستان نمونه ای از مبلمان و تزیینات شهر محسوب می شود و عنصری برای تزیین بلوارهای آن است، همین حال را خواهد داشت. گرچه نحوه ی چیدمان همین سنگ های صخره ای روی هم قرار گرفته نیز خود دقت و ظرافت لازم را می طلبد تا نمای سنگین و زمخت آن را به تصویری آرام بخش و دوست داشتنی تبدیل نماید. آب به عنوان یک عنصر ثابت، نقشی پر رنگ و قوی در مبلمان و مناظر شهرها دارد. گذشته از آیات و احادیث و روایات، همچون «و من الماء کل شیء حی»، استفاده از آن در مناظر و مبلمان شهری شاخص و تعیین کننده می نماید. ضمن این که تعیین جایگاه آب خوری ها و شیرهای شست و شو و فضاهای

سبز نیز از اهمیت لازم برخوردار می باشند. در همین رابطه لازم است به فضاهای سبز، و درختان در مبلمان شهری اشاره کرد. اگرچه باز کردن این مطلب از حوصله ای این مقاله خارج است، حداقل باید مختصر به نقش اساسی سبزینه و فضای سبز و به کارگیری انواع رنگ ها، به ویژه رنگ های گرم در طراحی محیط و منظر و مبلمان شهری پرداخت. به درستی کم تر مکانی است که برای نشستن افراد در نظر گرفته شده باشد، ولی فاقد گل، گیاه و چمن باشد. تأثیری که این عناصر به خصوص گل های معطر رنگی، در تلفیق با سایر اجزا بر انسان دارد، خود به خود برآورده ی محیطی آرامش بخش و دلپذیر خواهد بود. حتی در کشورها و مناطق گرمسیر نیز از گل و گیاه و درخت های ویژه ی آن اقلیم همراه با صرفه جویی آب و سیستم های قطره ای استفاده می شود. در مناطق خوش آب و هوا، پر باران و معتدل مانند شمال ایران، از این نعمت بهره ی کافی برده می شود. اما نباید به صرف اقلیم و طبیعت اصل طراحی و چیدمان عناصر خدمات شهری به دست فراموشی سپرده شود، اگرچه طبیعت زیبایی خاص خود را داراست. خوشبختانه در بسیاری از شهرهای شمالی کشورمان به این نکته توجه لازم می شود به طوری که برای مبلمان شهری بسیاری از پارک ها و بوستان های منطقه ای از امکانات محلی و بومی استفاده می شود که هم مقرون به صرفه و هم مناسب و زیبا است. در آخر بر استفاده به نقش رنگ، جنس مصالح مورد نیاز و عناصر محلی و بوم آورد در مبلمان شهرها تأکید می شود، چرا که اعتقاد بر این است که می توان برای به وجود آوردن مبلمانی مناسب و محیطی آرامش بخش از ساده ترین و ابتدایی ترین امکانات محلی فضای دلچسب و مفیدی برای شهروندان به وجود آورد (نوریان، ۱۳۷۶).

۷. نقش نمادها در مبلمان شهری

بدون تردید جایگاه نمادها و نشانه های شهری در فضاها و مبلمان شهری از اهمیت خاص و ویژه ای برخوردار است. چرا که بسیاری از مسائل فرهنگی و آداب و رسوم و سنت های مردم از این گونه علائم سرچشمه می گیرند. نشانه هایی که بیانگر خاطرات، مبارزات و دلاوری های یک ملت است و تبلور عینی آن در یک سمبل و نماد شهری شکل گرفته است. فضاهای باز شهری، مبلمان شهری و حضور و استفاده ی ساکنان دارای رابطه ای مستقیم و واسطه به هم می باشند. زمانی که برای استفاده از اوقات فراغت و یا سیری کردن روزهای تعطیل به اجبار از فضاهای باز و پارک ها استفاده می شود، خواه ناخواه با مبلمان شهری و عناصر موجود در آن ارتباط تنگاتنگ برقرار می شود و این نشانه ها و سمبل های شهر هستند که خودنمایی کرده و با حضورشان خاطرات گذشته را بیان می کنند و یادآور تجربیات تلخ و شیرین گذشتگان می باشند. البته دیده می شود گاهی نشانه ها دارای ابعاد و ارزش های خاص خود هستند و معمولاً موقعیت شان متناسب با جایگاهی است که در آن قرار گرفته اند. گاهی چون برج آزادی در تهران، ایفل در پاریس و یا ساعت بیگ بن در لندن جایگاه کشوری دارند و یا برخی دیگر در موقعیت شهری یا منطقه ای قرار گرفته اند. در طراحی شهرها، موقعیت سمبل ها و یادمان ها از جایگاه ویژه ای برخوردار است و به تناسب فرهنگ، سنن و آداب و رسوم و با توجه به رابطه ی ساکنان و شهروندان در ارتباط با مبلمان شهری طراحی می شوند. لذا گذشته از دید بصری و زیبایی محیط و منظر، نمادهای شهری که گونه ای از مبلمان شهر محسوب می شوند و یادآور بسیاری از یادها و خاطرات گذشتگان به حساب می آیند، عموماً با سنت های مردم عجین هستند. به گونه ای که گاهی حتی یک درخت کهن (از جمله امام زاده صالح تهران) یادمانی برای بسیاری از مردم ساکن در آن محل است (beer, A, ۱۹۹۳).

۸. هویت

مبلمان شهری، مجموعه ای از تجهیزات و تسهیلاتی است که کیفیت و کارایی زندگی را در شهر و خیابان ارتقا می بخشد. در بررسی سیر تحول این مجموعه و سابقه تلاش های پیشین، آنچه قابل به ذکر است، ارتباط تنگاتنگ تاریخی و تفکیک نا پذیر این عناصر با خاستگاه خود است. خیابان، کوچه، میدان، پارک و در کل یک شهر، بستر و جایگاه انواع نخستین مبلمان هستند. تأثیرات مستقیم و مشخص هر شهری بر مجموعه عناصر و فضاهايش، بر کسی پوشیده نیست. شهر، بر خیابان و میدان یعنی دو عنصر اصلی فضاهای شهری، اثر می گذارد و آنها نیز بر مبلمان و تجهیزات دیگر شهری. طراحان صنعتی در کشورهای دارای تمدن و آداب و رسوم کهن، همواره وظیفه سنگینی بر عهده دارند چرا که به دلیل تعهدات اخلاقی همواره باید بکوشند تا محصول صنعتی آنها علاوه بر به کارگیری تکنولوژی روز دنیا از هویت و فرهنگ آن جامعه نیز برخوردار باشد. طراح با برقراری ارتباط بین علائم، نشانه ها و مفاهیم بایستی به گونه ای نشانه های اولیه و ثانویه را به کار گیرد که بتواند تصورات و شناخت ذخیره شده در فرهنگ مخاطب را مجدداً فعال نماید. اینچنین است که کاربران با قرارگیری در چنین محیط ها و یا استفاده از چنین محصولاتی با پیشینه ی فرهنگی و هویتی، احساس رضایت خاطر و ارزشمندی می کنند. می توان با طراحی مبلمان شهری که با استفاده از نمادها و الگوهای موجود و آشنا در فرهنگ و هویتی که به نوعی شامل استفاده از ریتم، فرم های منحنی طاقی شکل و ... است، استفاده شده است، به فرمی اصیل و با هویت دست یافت (هویت فرهنگی و نقش آن در طراحی محصولات، ۹۸:۱۳۸۶-۹۱).

۹. تاریخچه مبلمان شهری در ایران

در تاریخ نگاری ایران، تاریخچه مدون و جداگانه ای از انواع مبلمان شهری و سیر تکاملی آن به چشم نمی خورد و سوابق موجود به صورت پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور به دست آمده است. از آنجا که قدمت تمدن های باستانی در ایران بسیار بیشتر از اکثر نقاط دنیا و به ویژه تمدن های اروپایی که امروزه در زمینه عناصر و مبلمان شهری پیشرو هستند می باشد، تظاهر حالات ابتدایی بعضی از عناصر و مبلمان شهری مانند انواع آبنماها در زمان هخامنشی در ایران، لوح های سنگی، تندیس های سنگی از پادشاهان و ... که نمایانگر قدمت طولانی مبلمان شهری در ایران است را می توان به این تمدن نسبت داد. در دوران بعد از اسلام نیز هر زمان که حکومت مقتدری بر سر کار بوده تجلی اقتدار آن در شکوه شهرها به نمایش درآمده است. به عنوان مثال در معماری صفویه، همواره خانه های ایرانی دارای الگوی سکوی خصوصی در کوچه و خیابان بودند که عابران پیاده نیز از آن استفاده می کردند. نحوه زنده شدن معابر با این سکوها تنظیم می شد. بعضی از این عناصر هم ریشه در باورهای مذهبی مردم - نظیر سقاخانه ها که در تمام نقاط شهر دیده می شدند - داشته است. بعد از انقراض حکومت صفویان، دولت مرکزی قدرتمندی بر ایران حکومت نکرد و کشور از این زمان به بعد به خصوص در زمان قاجاریه دچار آشفتگی شدید در زمینه های مختلف هم چنین مسایل و عناصر شهری گردید به طوری که فرصتی برای تعبیه عناصر و مبلمان شهری فراهم نشد. کشف و اختراع بعضی از عناصر مانند برق، تلفن در خارج از مرزهای کشور، ضعف اقتصادی و درگیری های داخلی نیز مزید بر علت شد تا کشور با وجود داشتن سابقه درخشان و مثال زدنی در طراحی و برنامه ریزی شهری و عناصر آن، به دلیل موارد نامبرده از قافله عقب مانده و تا امروز به استثنای حرکت های پراکنده در بعضی از شهرهای کشور، در زمینه برنامه ریزی شهری و تجهیزات آن از جمله مبلمان شهری دنباله روی کشورهای پیشرفته باشد. (سازمان زیبا سازی شهر تهران، ۱۳۹۲)

۱۰. روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله به صورت تحلیلی - توصیفی می باشد و ابزار جمع آوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه ای است همچنین اقدام به جمع آوری پرسشنامه به صورت تصادفی به تعداد ۴۰ نفر از افراد موجود در جامعه مورد نظر به عمل آمده است.

۱۱. سوال تحقیق

آیا مبلمان شهری متناسب با نیاز افراد و جامعه باعث افزایش هویت شهری می شود؟

۱۲. فرضیه تحقیق

به نظر می رسد که مبلمان شهری استاندارد و متناسب با نیاز افراد و جامعه باعث ارتقا هویت شهری می شود.

۱۳. معرفی جامعه

محدوده مورد مطالعه، خیابان صدف واقع در منطقه ۱۱ شهرداری مشهد می باشد، این خیابان با توجه به وجود برخی ادارات دولتی و همچنین وجود برخی مدارس دولتی و غیر دولتی از اهمیت خاصی برخوردار است.

۱۴. یافته های پژوهش

طی بررسی در سطح خیابان صدف، جهت اطلاع نیاز شهروندان به مبلمان شهری پرسشنامه ای تهیه شده است که به صورت تصادفی از بین سنین مختلف به عمل آمده است بر این اساس اطلاعاتی بدست آمده است که نشان دهنده این است که تمامی جامعه آماری از مبلمان شهری موجود استفاده نموده و تمامی اقشار جامعه از جمله قشر جوان نیاز به داشتن مبلمان شهری کارآمد و همچنین متناسب با هویت محله دارند. برخی از مبلمان شهری به کار رفته در جامعه مورد نظر:

تصویر ۱- مبلمان شهری از نوع اطلاع رسانی

تصویر ۲- مبلمان شهری از نوع سرپناه

تصویر ۳- مبلمان شهری از نوع تخلیه و جمع آوری

جدول ۱: دسترسی و مکان یابی مبلمان شهری

	است چگونه مبلمان و دسترسی یابی مکان			Total
	خوب خیلی	خوب	ضعیف	
مرد جنسیت	۱	۱۰	۱۰	۲۱
زن	۳	۸	۸	۱۹
Total	۴	۱۸	۱۸	۴۰

جدول ۲: میزان رضایت شما از کیفیت مبلمان شهری

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid خوب خیلی	۱	۲.۰	۲.۰	۲.۰
خوب	۱۳	۳۲.۰	۳۲.۰	۳۵.۰
ضعیف	۲۱	۵۲.۰	۵۲.۰	۸۷.۰
ضعیف خیلی	۴	۱۰.۰	۱۰.۰	۹۷.۰
۵.۰۰	۱	۲.۰	۲.۰	۱۰۰.۰
Total	۴۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

با توجه به جدول بالا اکثر مردم در جامعه آماری از کیفیت مبلمان شهری رضایت ندارند و تنها ۱۴ نفر از این کیفیت راضی هستند. به همین میزان، نیز استفاده از این مبلمان شهری نیز، کاهش پیدا می کند.

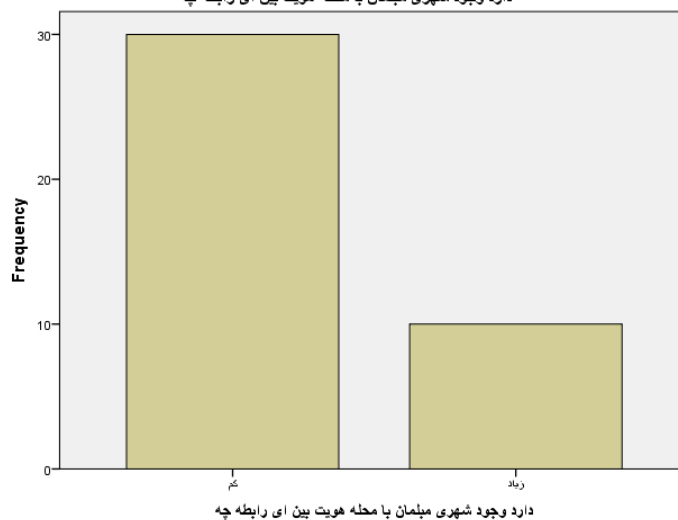
جدول ۳: وجود شهری مبلمان با محله هویت بین ای رابطه چه

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid کم	۳۰	۷۵.۰	۷۵.۰	۷۵.۰
زیاد	۱۰	۲۵.۰	۲۵.۰	۱۰۰.۰
Total	۴۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

حدود ۷۵ درصد از جامعه آماری از رابطه بین هویت محله و مبلمان شهری به کار رفته رابطه ای مشاهده نکردند و می پندارند که مبلمان شهری به کار رفته مانند دیگر محلات شهری می باشد.

نمودار ۱: هویت بین مبلمان با محدوده

دارد وجود شهری مبلمان با محله هویت بین ای رابطه چه

دارد وجود شهری مبلمان با محله هویت بین ای رابطه چه

جدول ۴: چگونه شهری سیماشهر از نظر مبلمان به رسیدگی

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid زیاد	۳	۷.۰	۷.۰	۷.۰
متوسط	۲۸	۷۰.۰	۷۰.۰	۷۷.۰
کم	۹	۲۲.۰	۲۲.۰	۱۰۰.۰
Total	۴۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

مطابق جدول شماره ۴ حدود ۷۰ درصد از جامعه آماری از میزان متوسطی از رسیدگی به سیماشهر از نظر مبلمان شهری را دارند و ۹ نفر معادل ۲۲ درصد نیز میزان کمی از این رسیدگی و سیماشهر دارند.

۱۵. نتیجه‌گیری

در میان فضاهای پر ازدحام شهر که همه چیز در تلاطم و پوشش است، فضاهای مکث گاه با مبلمان و اثاثیه شهری و همچنین به وسیله فضاهای سبز پیرامونش، بهتر می‌توانند در جذب عابران خسته و گردشگران و مسافران خودنمایی کند به خصوص اگر اینکه این المان‌ها و اثاثیه‌های شهری با مکان مورد نظر ارتباط برقرار کرده و از این نظر ایجاد هویت کنند. با توجه به اینکه مبلمان شهری همیشه با مردم در ارتباط هستند و همیشه توسط تمامی اقشار جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرند، وجود یک هویت به کار رفته بین مبلمان شهری موجود و محل قرارگیری آن می‌تواند به این امر کمک کند. برقراری این هویت می‌تواند با به کارگیری برخی مبلمان شهری هویت ساز، ایجاد رنگ‌های متناسب با محل قرارگیری، جنس استفاده شده در این اثاثیه‌ها و همچنین شکل و حجم این عناصر انجام شود.

خدمات شهری و عناصر آن باید دارای چیدمانی باشد که علاوه بر کاربری و خدمات رسانی مناسب، آرامش روحی و روانی ساکنان را نیز فراهم کند. همچنین مبلمان شهری باید به گونه‌ای طراحی شود که امکان استفاده برای همه اقشار جامعه مانند: زن، مرد، پیر، جوان، معلول و جانباز و... فراهم آید. برای داشتن مبلمان و خدمات شهری خوب می‌توان با سلیقه و طراحی صحیح، هنرمندانه از امکانات محلی و مصالح بومی بهره‌ی لازم را برد تا هویت آنان نیز در این باره حفظ شود. در طراحی مبلمان شهری، باید به نکات ظریف هنری از جمله جنس مصالح، رنگ‌ها و مسائل اقلیمی توجه ویژه داشته، بهره‌ی لازم را برد.

پیشنهادات

با توجه به اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه‌ها، می‌توان استنتاج کرد که اثاثیه شهری موجود، دارای کیفیت مناسبی نبوده و همچنین این اثاثیه هیچ‌گونه هویتی با محدوده مورد نظر ندارد.

➤ با توجه به موقعیت قرارگیری این خیابان و همچنین وجود برخی ادارات دولتی و مدارس و با توجه به رفت و آمد بالا در این مکان، نیاز به برخی توجهات می‌باشد. مواردی مانند امکان توسعه و گسترش کمی و کیفی برنامه ریزی شده مبلمان شهری در سطح محله و خیابان برای استفاده شهروندان با تامین امنیت کافی، راحتی، جنس مناسب در جهت رفع کمبودها و توجه به هویت این مکان مورد نیاز می‌باشد.

➤ با توجه به اینکه برخی اثاثیه شهری به کار رفته در این مکان، توسط افراد تخریب شده یا از کیفیت آنان کاسته شده است لذا می‌توان با افزایش کیفیت و کمیت مبلمان و اثاثیه شهری موجود، استفاده بیشتر و راحتی عابران را افزایش داد همچنین می‌توان با وضع قوانین محکم و جدی در جهت حفظ و نگهداری المان‌ها و مبلمان شهری موجود، جهت جلوگیری از تغییرات شهری و تخریب آنها جلوگیری کرده و باعث افزایش عمر آنان شد.

➤ میزان رسیدگی به سیما شهر نیز از نظر مبلمان شهری، دارای شاخص کم و متوسطی ارزش گذاری شده است و نشان دهنده این است که از این نظر، مبلمان شهری موجود دارای سیما مطلوبی نبوده و رسیدگی به مبلمان شهری جهت رسیدن به سیما مطلوب نیز پایین بوده است لذا بهتر است که مبلمان شهری زیبایی بصری محیط را به دنبال داشته باشد.

۱۶. مراجع

- میره، محمده، موسوی، سیدعلی، ۱۳۸۸، نمادهای کالبدی شهر و شهرسازی در قرآن، اداره کل تحقیقات و توسعه شهرداری تهران
- بحرینی، سید حسین، ۱۳۸۲، فرایند طراحی شهری، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- مرتضایی، رضا، ۱۳۸۱، رهیافتی در طراحی مبلمان شهری، تهران، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول، صفحه ۲۰
- منصوری، سید امیر و همکاران (۱۳۹۰)، زیبا سازی و منظر شهری، چاپ اول، تهران، معاونت برنامه ریزی و توسعه - سازمان زیبا سازی شهر تهران
- زندیه، مهدی، هویت بخشی به سیما و منظر شهر قزوین، طرح تحقیقاتی، شهرداری قزوین، ۱۳۸۴
- طیبیان، منوچهر، منظر شهری، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷
- مدنی پور، علی، طراحی قضا شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، انتشارات شهرداری تهران، ۱۳۷۹
- شجاعی، لیلا، ۱۳۸۷، نشریه خبری، آموزشی پژوهشی مسکن، شماره ۲۳، آذر ۱۳۸۷
- ندائی فرد، احمد، هویت فرهنگی و نقش آن در طراحی محصولات، هنرهای زیبا، شماره ۳۰، تابستان ۱۳۸۶: ۹۱-۹۸
- نوریان، فرشاد (۱۳۷۶)، شهر همچون چشم انداز، انتشارات شهرداری تهران، تهران
- Conzen, M. P. (۰۸۹۱); Morphology of Nineteenth Century Cities, <http://monasebsazy.blogspot.com/>
- Beer, A. (۱۹۹۳); Landscape planing and environmental sustainability. Town planing review ۶۴:(۴):V-XL